

ОБРАЗОВАНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2013/2014 УЧЕБНА ГОДИНА

Основните резултати от провежданите от Националния статистически институт (НСИ) ежегодни изчерпателни изследвания, характеризиращи дейността на образователните институции, са следните:

- През учебната 2013/2014 година в детските градини са записани 240.6 хил. деца, като се наблюдава увеличение от 2.4% в техния брой в сравнение с предходната година.
- През 2013 г. завършилите средно образование в общообразователни и професионални училища са съответно 28.9 и 27.4 хил. ученици.
- Броят на записаните в различните степени на висшето образование за 2013/2014 учебна година остава почти без промяна в сравнение с предходната учебна година - 277.2 хил., като се наблюдава спад в броя на студентите в частните университети.
- Значително се увеличава броят на докторантите, като към 31.12.2013 г. в образователна и научна степен „доктор” у нас се обучават 6 055 лица, или с 12.7% повече в сравнение с предходната учебна година.

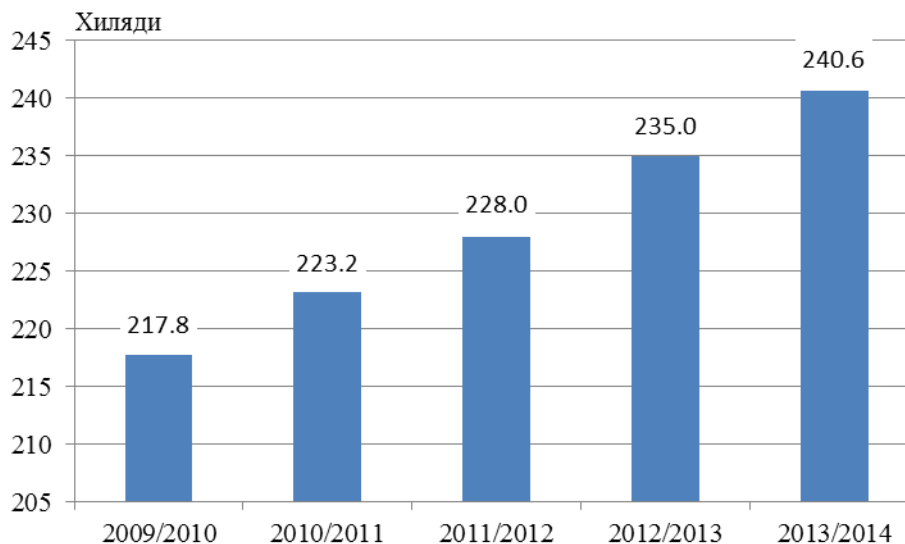
Предучилищно образование

През учебната 2013/2014 година броят на самостоятелните детски градини с директор е 2 051, или с 19 по-малко в сравнение с 2012/2013 учебна година, като броят на детските градини в селата е намалял с 30. Броят на децата, настанени в детските градини за учебната 2013/2014 година е 240.6 хил., което е с 22.8 хил., или с 10.5% повече от броя им през учебната 2009/2010 година и с 2.4% повече в сравнение с предходната година. Обхватът на децата в детските градини, изчислен чрез груповия нетен коефициент на записване¹, продължава да нараства от 82.1% за учебната 2012/2013 година на 83.6% за учебната 2013/2014 година.

¹ Груповият нетен коефициент на записване на децата в детските градини се изчислява в проценти като отношение на броя на децата в детските градини във възрастовата група 3 - 6 години към броя на населението в същата възрастова група.

Фиг. 1. Деца в детските градини

Средният брой деца в една детска градина за страната е 117, като за градовете този среден брой е значително по-голям - 161, а за селата - 59. Средният брой деца, формиращи една група, е същият като през предходната година - 24. В градовете средният брой деца е 25, а в селата - 21.

Педагогическият персонал, зает в детските градини, е 20.3 хил., от които 19.0 хил. са детски учители. В сравнение с предходната учебна година общият брой на педагогическия персонал се увеличава с 254 души, или с 1.3%.

Броят на лицензираните частни детски градини продължава да нараства - през учебната 2013/2014 година в страната функционират 75, или с 10 повече от предходната година, но все още са алтернатива за една малка част от родителите. Частните детски градини са посещавани от 2 718 деца, представляващи като относителен дял едва 1.1% от общия брой на децата в детските градини.

Общо образование

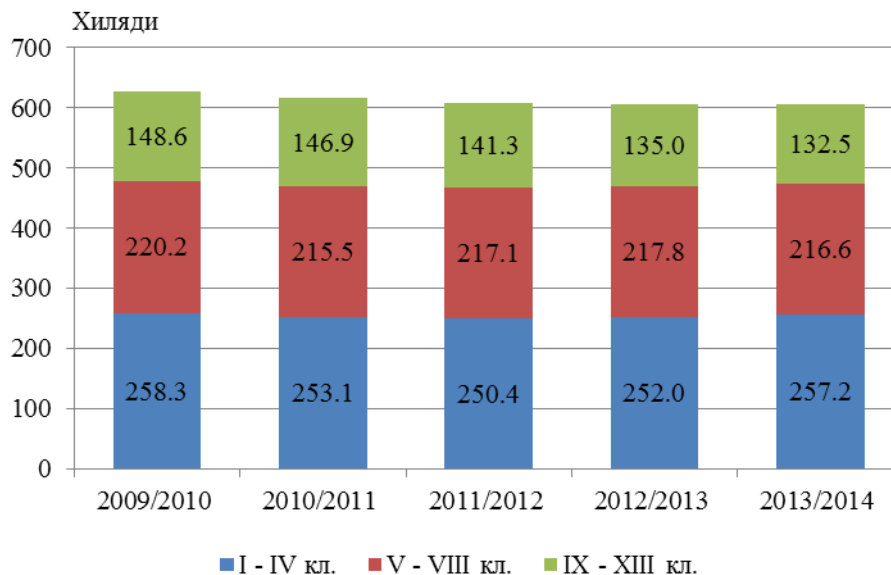
В началото на учебната 2013/2014 година учебни занятия се водят в 2 026 общообразователни училища², от които 149 начални, 1 329 основни, 8 прогимназии, 139 гимназии и 401 средни общообразователни училища (СОУ). Поради закриване или преобразуване общият брой на общообразователните училища намалява с 14 в сравнение с предходната учебна година.

През учебната 2013/2014 година броят на учениците във всички видове общообразователни училища е 606.3 хил., от които 107.4 хил. - в селата. В сравнение с предходната учебна година броят на учениците в общото образование се увеличава с 1.5 хил., или с 0.2%.

² Вкл. българските училища в чужбина, финансирани от държавата.

Фиг. 2. Учаци в общообразователните училища по групи класове

През учебната 2012/2013 година общообразователните училища са напуснали по различни причини 13.5 хил. ученици, от които 11.6 хил. учаци в основното образование. Най-голям е относителният дял на учениците, които са напуснали по семейни причини - 6.5 хил., или 47.9% от общия брой на напусналите, следван от заминалите в чужбина - 35.2%, и на напусналите поради нежелание да учат - 10.7%.

Ранното чуждоезиково обучение все повече навлиза в началния етап на основното образование. Относителният дял на децата в общообразователните училища, изучаващи чужди езици в началните класове (I - IV), е 82.8%. Най-голям е дялът на изучаващите английски език - 89.2% от тези, които изучават чужди езици.

През 2013 г. основно образование в общообразователните училища са завършили 42.7 хил. ученици. През същата година диплома за завършено средно образование в общообразователните училища са получили 28.9 хил. души.

Учителите (вкл. директорите и помощник-директорите с преподавателска заетост) в общообразователните училища през учебната 2013/2014 година са 45.1 хил., или с 21 повече в сравнение с предходната година. Учителите са високо образовани - 92.1% имат завършена образователно-квалификационна степен „бакалавър” или „магистър”, а 7.6% са завършили образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър” или еквивалентна в миналото степен.

Жените преобладават в учителската професия, като съставляват 85.0% от общия брой на учителите.

В една паралелка в дневните общообразователни училища има средно по 22 ученици.

Към 1.10.2013 г. в страната има 68 функциониращи частни общообразователни училища, от които 4 начални, 29 основни, 2 прогимназии, 27 гимназии и 6 средни общообразователни училища (СОУ). В частните общообразователни училища учат общо 6 451 ученици, което е само 1.1% от общия брой на учениците.

В училищата и паралелките за деца със специални образователни потребности се учат общо 3.8 хил. деца, или с 1.2% по-малко в сравнение с предходната учебна година. За тяхното обучение и възпитание полагат грижи 856 учители специалисти и 370 възпитатели.

Професионално образование и обучение

Професионалното образование и обучение през учебната 2013/2014 година се осъществява в 23 училища по изкуствата, 24 спортни училища, 402 професионални гимназии и 39 професионални колежи с прием след средно образование. Общият брой на учащите в професионалното образование и обучение през тази учебна година е 140.9 хил. и в сравнение с учебната 2009/2010 година намалява с 24.0 хил., или с 14.5%, а в сравнение с предходната - с 1.9 хил., или с 1.3%.

В професионалното образование преобладават момчетата, които са 60.3% от общия брой на учениците.

В програмите за придобиване на III степен професионална квалификация най-висок е относителният дял на учениците, изучаващи специалности в област „Технически науки и технически професии“ - 30.3%, следван от този на учениците в област „Стопански науки и администрация“ - 18.0%. В програмите за придобиване на II степен професионална квалификация на първо и второ място са съответно учениците в областите „Технически науки и технически професии“ (28.1%) и „Услуги за личността“ (22.1%).

През настоящата учебна година учителите, които работят в професионалните училища, са общо 12.6 хиляди. Преобладаващата част от тях - 94.0%, са високо образовани с придобити образователно-квалификационни степени „бакалавър“ или „магистър“.

През 2013 г. средно образование в училищата по изкуствата, спортните училища, професионалните гимназии и професионалните училища са завършили с диплома 27.4 хил. души.

Втора и трета степен професионална квалификация през 2013 г. са придобили съответно 6.7 хил. и 15.4 хил. души.

В професионалните училища и паралелки с прием след VI, VII и VIII клас 549 ученици са получили първа степен професионална квалификация.

В професионалните колежи с прием след завършено средно образование 1 153 души са придобили четвърта степен професионална квалификация.

През учебната 2013/2014 година 2 493 ученици се обучават в 58 частни професионални училища, което е едва 1.8% от всички ученици в професионалното образование. Същевременно обаче значително се увеличава броят на лицата на възраст 16 и повече години, записани в програми за професионално обучение срещу заплащане за придобиване на степен на професионална квалификация в центрове за професионално обучение (ЦПО), професионални гимназии и професионални колежи. По степени на професионална квалификация разпределението им е: първа степен - 11.2 хил., втора степен - 7.3 хил., трета степен - 10.3 хил., и четвърта степен - 165 лица.

В сравнение с предходната учебна година броят на записаните курсисти се увеличава общо с 4.6 хил. души, или с 18.9%, което илюстрира желанието на лицата за повишаване или придобиване на нова квалификация и предоставя допълнителни възможности на пазара на труда.

Висше образование

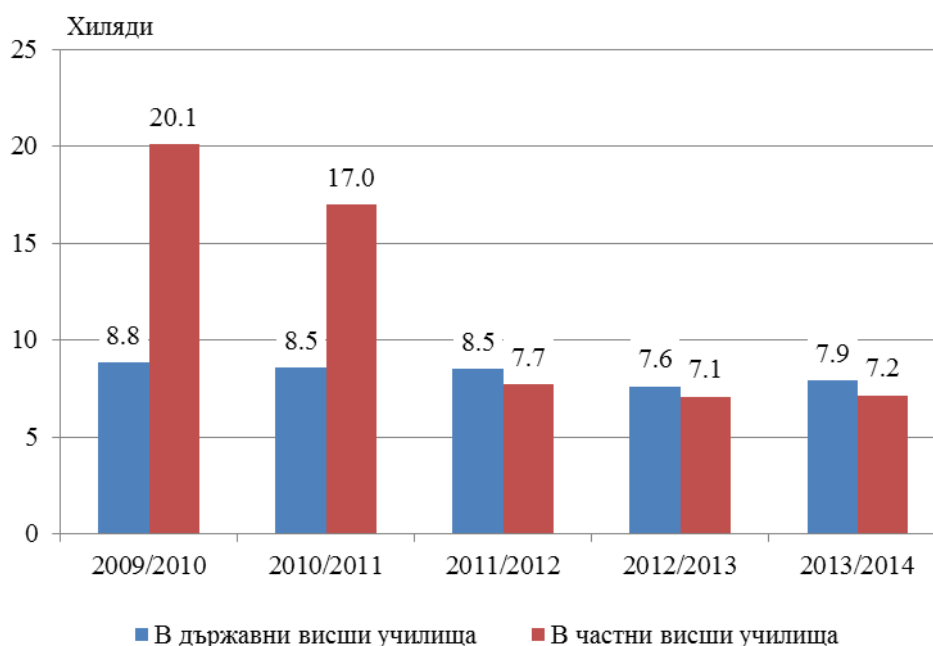
През учебната 2013/2014 година общият брой на студентите в България, включващ записаните в четирите образователно-квалификационни степени („професионален бакалавър”, „бакалавър”, „магистър” и „доктор”), възлиза на 283.3 хил., което е с 3.8 хил., или с 1.3% по-малко в сравнение с учебната 2009/2010 година и с 0.2% по-малко в сравнение с предходната учебна година.

Колежи (образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър”)

През учебната 2013/2014 година за придобиване на образователно-квалификационна степен (ОКС) „професионален бакалавър” в коледите се обучават общо 15.1 хил. души, от които български граждани са 14.8 хил., или 98.1%. От общия брой студенти в коледите 7.2 хил., или 47.5% са записани в частни колежи.

През учебната 2013/2014 година броят на студентите в колежи се увеличава с 0.4 хил., или с 2.6%, в сравнение с предходната учебна година.

Фиг. 3. Студенти в колежи³

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат обучаващите се по специалности в област „Стопански науки и администрация” - 33.3%, следвани от „Спорт, туризъм и хотелиерство” - 20.7%, „Здравеопазване” - 16.3%, и „Технически науки и технически професии” - 16.1%.

³ Броят на учащите в частни колежи от учебната 2011/2012 година намалява значително поради преобразуването на самостоятелен частен колеж в университет и презаписването на студентите от ОКС „професионален бакалавър” в ОКС „бакалавър”.

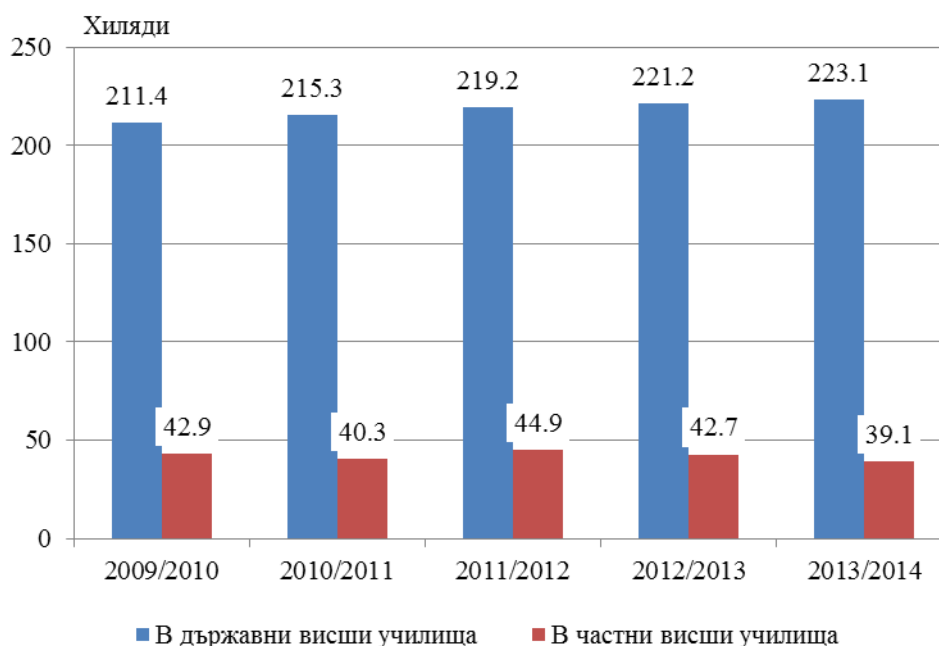
През 2013 г. ОКС „професионален бакалавър” са придобили 3.5 хил. студенти, от които 98.4% са български граждани. Най-голям е броят на дипломираните по специалности в област „Стопански науки и администрация” - 1.3 хил., или 38.7% от общия брой на завършилите, следван от областите „Здравеопазване“ - 0.6 хил. (16.1%), „Спорт, туризъм и хотелиерство” - 0.5 хил. (15.3%), и „Технически науки и технически професии” - 0.5 хил. (14.8%).

Преподавателите в коледжите са 1 070, като от тях 598, или 55.9%, са на основна работа.

Университети и специализирани висши училища (образователно-квалификационни степени „бакалавър” и „магистър”)

През учебната 2013/2014 година за придобиване на образователно-квалификационни степени (ОКС) „бакалавър” и „магистър” в университетите и специализираните висши училища се обучават 262.2 хил. души, като от тях 39.1 хил., или 14.9%, са записани в частни висши училища. В сравнение с предходната учебна година се наблюдава спад на учащите в частните висши училища - с 8.4%.

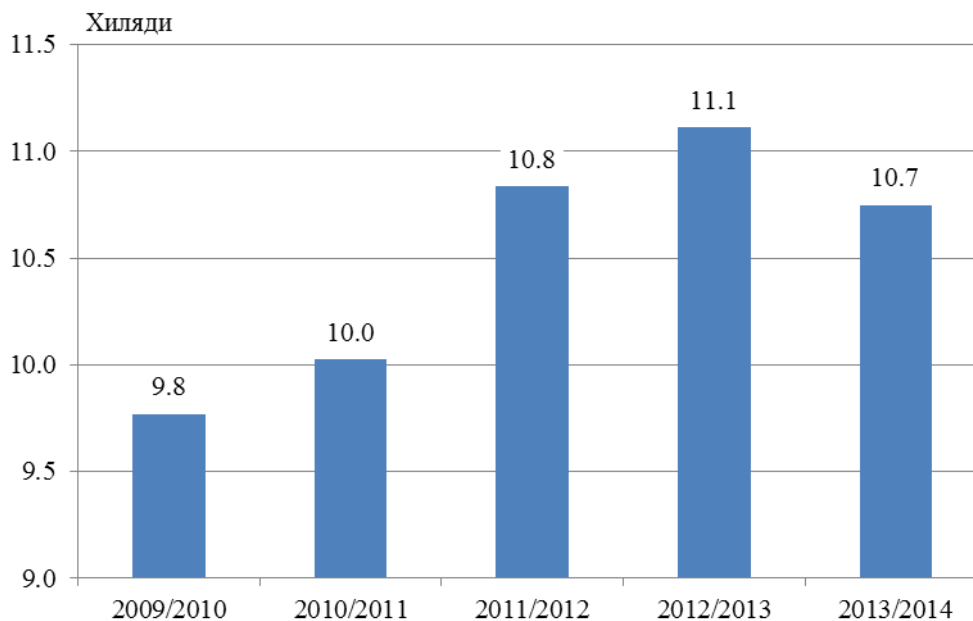
Фиг. 4. Студенти в университети и специализирани висши училища

През учебната 2013/2014 година студентите - български граждани, в университети и специализирани висши училища са 251.4 хил., или 95.9%, и в сравнение с учебната 2012/2013 година техният брой намалява с 1.4 хил., или с 0.5%. Броят на чуждестранните студенти у нас, обучаващи се в университети и специализирани висши училища, е 10.7 хил., което е с 3.3% по-малко в сравнение с предходната учебна година.

Фиг. 5. Студенти чужденци в университети и специализирани висши училища

Най-голям е броят на чуждестранните студенти у нас от Турция - 36%, следван от тези от Гърция - 22.7%, и от Македония - 4.7% от общия брой чуждестранни студенти.

Наблюдава се постепенно нарастване на броя на студентите от Гърция - от 1.0 хил. през 2009/2010 година на 2.4 хил. през настоящата учебна година, или 2.6 пъти. Броят на студентите от Македония в същото време намалява - от 1.7 хил. през учебната 2009/2010 година на 0.5 хил. през 2013/2014, или с 69.6%.

Броят на мобилните студенти⁴, обучаващи се в университетите и специализираните висши училища, нараства от 9.7 хил. през учебната 2009/2010 година на 10.7 хил. през учебната 2013/2014 година, или с 10.4%, като в сравнение с предходната учебна година се наблюдава спад в броя им от 4.1%.

През учебната 2013/2014 година преподавателите в университетите и специализираните висши училища са 21.9 хил., като 13.5 хил., или 61.3% от тях са на основна работа.

Образователно-квалификационна степен „бакалавър”

През учебната 2013/2014 година за придобиване на ОКС „бакалавър” се обучават 176.3 хил. студенти, от които 52.7% са жени. Българските граждани съставляват 97.2% от всички записани, а 15.6% от студентите се обучават в частни висши училища.

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат студентите от област „Стопански науки и администрация” - 22.3%, следвани от областите „Технически науки и технически професии” - 15.8%, и „Науки за обществото и човешкото поведение” - 12.7%. Най-

⁴ Съгласно методологията на Евростат студентската мобилност се измерва чрез показателя „страна на завършено предходно образование”, като мобилни студенти са тези, които са завършили своето средно образование в чужбина.

малък е дялът на студентите, обучаващи се в областите „Управление на сухопътен, воден и въздушен транспорт“ - 1.1%, „Природни науки“ - 0.7%, и „Математика и статистика“ - 0.2%.

За учебната 2013/2014 година в ОКС „бакалавър“ са приети 46.2 хил. нови студенти, от които 45.3 хил., или 98.1%, са български граждани.

През 2013 г. у нас висше образование, степен „бакалавър“, са завършили 34.8 хил. студенти, от които 33.4 хил. са български граждани.

Най-висок е относителният дял на дипломиралите се от следните области на образование: „Стопански науки и администрация“ - 27.8%, „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 18.6%, и „Технически науки и технически професии“ - 13.7%.

В частни университети са се дипломирали 19.6% от всички дипломирани в ОКС „бакалавър“.

Образователно-квалификационна степен „магистър“

През учебната 2013/2014 година за придобиване на ОКС „магистър“ в университетите и специализираните висши училища се обучават 85.8 хил. души, от които 53.7% са жени. Българските граждани съставляват 83.9% от всички записани, а 11.5 хил., или 36.0% от студентите се обучават в частни висши училища.

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат студентите от област „Стопански науки и администрация“ - 24.9%, следвани от областите „Здравеопазване“ - 16.5%, и „Право“ - 12.9%. Най-малък е дялът на студентите, обучаващи се в областите „Журналистика, масова комуникация и информация“ - 0.4%, „Природни науки“ - 0.3%, и „Математика и статистика“ - 0.1%.

За учебната 2013/2014 година в програми за придобиване на ОКС „магистър“ след завършено средно образование са приети 5.7 хил. нови студенти, от които 4.7 хил., или 83.7%, са български граждани.

Новоприетите в магистърски програми, след завършена ОКС „бакалавър“, са 27.9 хил., като от тях 2.1 хил., или 7.4%, са записани по програми след завършена степен „професионален бакалавър“.

През 2013 г. у нас висше образование, степен „магистър“, са завършили 26.9 хил. студенти, от които 97.3% са български граждани.

Най-висок е относителният дял на дипломиралите се от следните области на образование: „Стопански науки и администрация“ - 38.0%, „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 10.6%, и „Технически науки и технически професии“ - 8.4%. Най-нисък е относителният дял на дипломираните в областите „Социални дейности“ и „Природни науки“ - по 0.6% от общия брой дипломирани в ОКС „магистър“, и „Математика и статистика“ - 0.1%.

В частни университети са се дипломирали 12.0% от всички дипломирани в ОКС „магистър“.

Образователна и научна степен „доктор“

Към 31.12.2013 г. у нас се обучават 6 055 докторанти, като от тях 50.7% са жени. В сравнение с предходната година броят на докторантите се увеличава с 684 души, или с 12.7%.

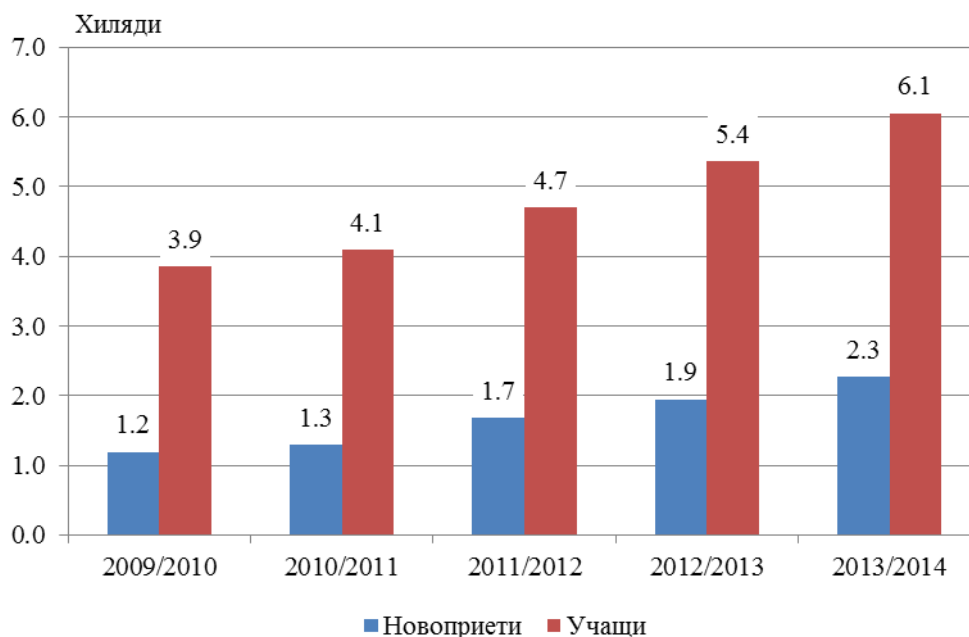
Чуждестранните докторанти, обучаващи се в България, са 252 души, или 4.2% от общия брой.

Разпределението по възраст показва, че най-голям е относителният дял на докторантите на възраст 25 - 29 години (35.7%), следват тези на 40 и повече години (24.5%) и тези на 30 - 34 години, които представляват 21.8% от всички докторанти.

Новоприетите (зачислени) докторанти през 2013 г. са 2 277, от които 1 113, или 48.9%, са жени.

Фиг. 6. Брой докторанти - новоприети и учащи

През 2013 г. образователна и научна степен „доктор“ са придобили 1 202 души, от които 616, или 51.2%, са жени. От всички дипломирани 45.1% са на възраст над 40 години. При мъжете най-голям е относителният дял на дипломираните в област „Технически науки и технически професии“ - 19.3% от общия брой на завършилите мъже, следван от областите „Здравеопазване“ - 13.5%, и „Селскостопански науки и администрация“ - 8.9%. В структурата на дипломираните по области на образованието жени най-голям относителен дял заемат завършилите в област „Здравеопазване“ - 15.3%, следвани от областите „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 12.3%, и „Подготовка на учители и науки за образованието“ - 11.5%.

Методологични бележки

Статистиката на образованието е изградена на базата на Регламент № 452 от 2008 г. на Европейския парламент и на Съвета относно изготвянето и развитието на статистиката на образованието и ученето през целия живот, действащата нормативна уредба на България в областта на образованието, Международната стандартна класификация на образованието (МСКО) - ревизия 2011 г. (ISCED 2011), и съпътстващите я методически ръководства.

МСКО е създадена да служи като рамка за класифициране на образователни дейности в определени програми и свързаните с тях квалификации в международно признати категории. Основните понятия и определения на ISCED са планирани да бъдат международно валидни и съпоставими в пълния обхват на образователните системи. Класификацията се основава върху три компонента: международно одобрени понятия и определения, класификационни системи и картографиране на образователни програми и свързаните с тях квалификации в страните по света. МСКО 2011 беше приета на 36-ата сесия на Генералната конференция на ЮНЕСКО, като за начало на задължителното оповестяване на статистически данни по ревизираната класификация е определена настоящата година.

Националният статистически институт провежда ежегодни изчерпателни изследвания, характеризиращи дейността на образователните институции.

Образователни институции са тези, които директно провеждат обучение по образователни програми с учаци в организирани класове (групи) на място или чрез дистанционна форма на обучение. Провежданите в тях програми водят до придобиване на степен на образование и/или степен на професионална квалификация.

Неформалното образование и самостоятелното обучение не попадат в обхвата на образователната система според използваните дефиниции на МСКО 2011.

Чрез своите изследвания НСИ се стреми да установи броя на учащите в системата на образованието към определена дата на наблюдение. На тази основа се изчислява международно възприетият показател „степен на участие на населението в образователната система“ като относителен дял на записаните ученици от определена възрастова група към броя на постоянното население на страната от същата възрастова група.

Повече информация и данни за статистиката на образованието могат да бъдат намерени на интернет страницата на НСИ (<http://www.nsi.bg>), раздел „Образование и учене през целия живот“.

Приложение

Таблица 1

Учебни институции по вид

	(Брой)				
	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Общо	5298	5200	5164	5067	5060
Детски градини	2262	2138	2112	2070	2051
Общообразователни и специални училища	2201	2175	2144	2112	2097
Начални (I-IV клас)	156	156	156	153	150
Основни (I-VIII клас)	1453	1429	1431	1402	1393
Прогимназии (V-VIII клас)	14	13	12	11	8
Гимназии (IX-XIII)	165	166	139	140	140
Средни общообразователни (I-XIII клас)	413	411	406	406	406
Професионални	487	484	499	494	488
Училища по изкуствата	21	21	22	22	23
Спортни училища ¹	X	X	22	19	24
Професионални гимназии	422	422	414	416	402
Професионални колежи след средно образование	39	36	36	37	39
Професионални училища	5	5	5	-	-
Центрове за професионално обучение ²	295	350	356	338	371
Висши ³	53	53	53	53	53
Самостоятелни колежи	10	9	8	8	8
Колежи, в структурата на университети и специализирани висши училища	23	22	21	20	19
Университети и специализирани висши училища	43	44	45	45	45

¹ От учебната 2011/2012 година спортните училища осъществяват обучение по професионални, вместо по общообразователни програми (изменение на Закона за професионалното образование и обучение - ДВ, бр. 50 от 2010 г.)

² Центрове, провеждащи програми за придобиване степен на професионална квалификация.

³ Включва университети и специализирани висши училища и самостоятелни колежи.

Таблица 2

Записани учащи по степени на международната стандартна класификация на образованието (МСКО 2011)

	(Брой)				
	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Общо	1314836	1307705	1293961	1294682	1303836
Предучилищно образование (МСКО-0)	217804	223186	227971	235015	240622
Начално образование (I-IV клас, МСКО-1)	260340	255086	252372	253675	258840
Прогимназиално образование (V-VIII клас, МСКО-2)	225055	219980	221274	221839	220934
Професионално обучение за възрастни - I степен професионална квалификация (МСКО-2) ¹	4640	8403	11219	13637	11176
Професионално обучение - I степен професионална квалификация, с прием след VIII клас (МСКО-3)	785	691	841	1011	831
Средно образование (IX-XIII клас, МСКО-3)	306140	302684	281671	272487	268395
Професионално обучение за възрастни - II степен професионална квалификация (МСКО-3) ¹	4620	4737	4062	4272	7300
Професионално обучение за възрастни - III степен професионална квалификация (МСКО-3) ¹	3529	4353	6660	6323	10278
Професионално обучение след средно образование (МСКО-4)	4716	3224	2804	2381	2001
Професионално обучение за възрастни - IV степен професионална квалификация (МСКО-4) ¹	121	96	92	83	165
Висше образование (МСКО-6, 7, 8)	287086	285265	284995	283959	283294
Колежи - ОКС "професионален бакалавър" (МСКО-6)	28947	25511	² 16210	14688	15072
Университети и специализирани висши училища - ОКС "бакалавър" (МСКО-6)	177904	178728	184069	180949	176344
Университети и специализирани висши училища - ОКС "магистър" (МСКО-7)	76385	76931	80013	82951	85823
Докторантура (МСКО-8)	3850	4095	4703	5371	6055

¹ Вкл. обучаващите се в професионални гимназии и колежи.

² Броят на учащите намалява значително, поради преобразуването на самостоятелен частен колеж в университет и презаписването на студентите от ОКС „професионален бакалавър“ в ОКС „бакалавър“.

Таблица 3

Преподаватели по степени на международната стандартна класификация на образованието
(МСКО 2011)

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Общо	106024	104078	102925	102488	101828
Предучилищно образование (МСКО-0)	19466	19579	19729	20015	20269
Начално образование (I-IV клас, МСКО-1)	15054	14780	14666	14565	14767
Прогимназиално образование (V-VIII клас, МСКО-2)	20122	19867	19504	19315	19277
Средно образование (IX-XIII клас, МСКО-3)	28169	26903	25539	24684	24121
Професионално обучение след средно образование (МСКО-4)	551	517	532	453	382
Висше образование (МСКО-6, 7)	22662	22432	22955	23456	23012
Колежи (МСКО-6)	1385	1375	1079	1091	1070
Университети и специализирани висши училища (МСКО-6, 7)	21277	21057	21876	22365	21942